

Kuvasto ry:n lausunto eduskunnan valtiovarainvaliokunnan sivistys- ja tiedejaostolle

Asia: HE 175/2026 vp Hallituksen esitys eduskunnalle valtion talousarvioksi vuodelle 2027

Kiitämme mahdollisuudesta lausua valtion talousarviosta vuodelle 2027.

Kuvaston pääviestit

- Kulttuuriperintöorganisaatioiden kokoelmataiteen digitaaliseen saatavuuteen tulee investoida siten, että teosten tekijät saavat kohtuullisen korvauksen teostensa käytöstä. Esitämme 1,5 miljoonaa euroa momentille 29.80.41 (Eräät käyttöoikeuskorvaukset) kokoelmataiteen digikorvauksille.
- Yksityisen kopioinnin hyvitysjärjestelmän uudistaminen markkinaehtoiseksi ja kaikki teoslajit kattavaksi olisi keino edistää myös kuvataidealaa, ja se pitää välittömästi toteuttaa.

Kuvataideala on kasvuala – kasvu edellyttää panostuksia

Elinvoimainen kuvataidekenttä tuottaa yhteiskuntaan laajaa kulttuurista arvoa. Se vahvistaa sivistystä ja visuaalista lukutaitoa tekoälyn aikakaudella ja rikastaa kotimaista kulttuuriperintöä.

Kuvataide saa kansalaiset liikkeelle: suomalaiset tekevät kuvataidekohteisiin **vuosittain noin 5,3 miljoonaa käyntiä**. Kuvataidetahtumien ja näyttelyiden oheisvaikutukset esimerkiksi matkailualalle ovat huomattavia. Kotimaassa ja kansainvälisesti näkyvä kuvataide rakentaa mieleenpainuvaa maakuvaa.

Hallituksen luovien alojen kasvustrategia haluaa rakentaa luovista aloista yhden keskeisen Suomen kestävä kasvua ja yhteiskunnan hyvinvointia rakentavista toimialoista.

Kuvataideala on kasvuhaluinen, mutta edellyttää aktiivisia toimia, jotka vahvistavat alan rakenteita, tukevat kansainvälistymistä ja mahdollistavat uusien sisältöjen ja palveluiden kehittämisen.

Cuporen selvitysten mukaan alan rahoituksessa ja rakenteissa on merkittäviä puutteita, jotka heikentävät taiteilijoiden työskentelyedellytyksiä. Eduskunnan Kulttuuripoliittisessa selonteossa (2025) taiteilijoiden korvaus- ja palkkiojärjestelmien kehittäminen on nostettu yhdeksi toimenpiteeksi.

1. Museoiden taidekokoelmien digitaalinen saavutettavuus edellyttää korvausta taiteilijoille

Valtion talousarviossa todetaan: ”Valtion talousarviolla tuetaan kulttuuriperintöaineistojen digitaalista saavutettavuutta”. Tällä tarkoitetaan kulttuuriperintöorganisaatioiden, kuten taidemuseoiden, kokoelmissa olevien teosten digitoimista ja julkaisemista verkossa.

Teosten digitointityöhön on investoitu julkista rahaa, mutta digitointiin osoitetut määrärahat eivät sisällä teosten tekijöille maksettavia korvauksia teosten yleisölle välittämisestä.

Museot tarvitsevat tekijänoikeudenhaltijoiden luvan teosten julkaisemiseen verkossa ja taiteilijoilla on oikeus kohtuulliseen korvaukseen teostensa käytöstä. Julkisen sektorin tulee myös näyttää esimerkkiä vastuullisilla sopimus- ja lupakäytännöillä.

Vain noin kolmasosalla taidemuseoista on edes jonkinlaiset taloudelliset resurssit maksaa taiteilijoiden digikorvaukset kokoelmateosten verkkojulkaisemisesta. Kuvaston *Taidekokoelmat verkkoon 2.0* -sopimuksen on tehnyt yhteensä 29 museota ja säätiötä. Sopimus mahdollistaa taidekokoelmien esittämisen verkossa museoiden verkkosivuilla, Finna.fi-alustalla ja muilla museoiden digialustoilla. Sopimukseen perustuvat korvaukset olivat vuonna 2025 yhteensä vain 71 700 euroa, ja se kattoi yli 11 000 teosta noin 2 000 taiteilijalta.

Tilanne on vain heikentynyt sitten vuoden 2023, jolloin kokoelmiin kuuluvia taideteoksia oli verkossa noin 32 000 yhteensä 45 museolta ja säätiöltä. Opetus- ja kulttuuriministeriön erillirahoituksen päätyttyä lähes puolet museoista poisti kokoelmateoksensa verkosta.

Kuvasto esittää ratkaisuksi kirjallisuuden e-lainauskorvausta vastaavan korvausjärjestelmän, kokoelmataiteen digikorvaus, käyttöönottoa.

1,5 miljoonan euron määräraha digikorvauksille mahdollistaisi sen, että museoiden taidekokoelmat voidaan saattaa nykyistä laajemmin yleisön saataville. Rahoitus vahvistaisi taiteilijoiden tekijänoikeusperusteista ansaintaa.

Ratkaisua tukee **valtion talousarvion momentti 29.80.41 (eräät käyttöoikeuskorvaukset)**. Momentilta voidaan maksaa korvauksia julkisesti rahoitettujen kulttuuriperintöorganisaatioiden taidekokoelmien esittämisestä verkossa. Momentilla on nyt nolla euroa tähän tarkoitukseen.

Miksi tämä on tärkeää?

Kansallinen kulttuuriperintöstrategia linjaa, että ihmisten tulee päästä kulttuuriperinnön äärelle ajasta ja paikasta riippumatta. Digitalisaatio tarjoaa myös merkittäviä mahdollisuuksia kulttuurisisältöjen laajempaan saatavuuteen ja kansalaisten osallistumiselle kulttuuriperintöön. EU-komissio suosittelee, että jäsenvaltiot edistävät kulttuuriperinnön lisensointia digitaalisen saavutettavuuden turvaamiseksi.

Taiteen digitaalinen saavutettavuus ja saatavuus lisäävät kuvataiteen kotimaista ja kansainvälistä näkyvyyttä. Nykyisessä toimintaympäristössä taidekokoelmien digitaalinen esittäminen on osa museoiden perustoimintaa. Tehtävän toteuttaminen edellyttää, että museoilla on taideteosten digitaaliseen käyttöön asianmukaiset luvat ja riittävä rahoitus taiteilijoille maksettaviin korvauksiin.

Eduskunnan Kulttuuripoliittisessa selonteossa (2025) linjataan, että taiteilijoiden ansaintaa tulee vahvistaa alusta- ja tekijänoikeustaloudessa. Kokoelmataiteen digikorvaus täydentää kuvataiteilijoiden sirpaleista toimeentuloa. Teosten käytön tulee kestävässä taloudessa tuottaa korvaus tekijälleen.

2. Hyvitysmaksun tasoa tulee korottaa ja järjestelmän uudistus pitää käynnistää

Yksityisen kopioinnin hyvityksessä on kyse lakiin ja EU-direktiiviin perustuvasta korvauksesta, jota maksetaan kaikissa EU-maissa. Opetus- ja kulttuuriministeriön selvityksen mukaan Suomen hyvitysjärjestelmä on EU-oikeuden vastainen: muissa EU-maissa hyvitys rahoitetaan markkinoilta kerättävällä laitemaksulla.

Talousarvioesityksessä yksityisen kopioinnin hyvitykseen esitetään 5,5 miljoonan euron määrärahaa. Hyvityksen määrärahaan ei ole esitetty indeksitarkastusta. Lisäksi hyvityksen suuruus on Suomessa noin kolmannes EU-maiden keskitasosta.

Hyvitykseen kohdistuneet leikkaukset puolittivat määrärahan 11 miljoonasta 5,5 miljoonaan euroon. Kuvaston osana toimivaan VISEKiin leikkaus vaikutti siten, että vuoden 2025 apurahahaku jouduttiin perumaan. VISEK myöntää hyvitysvaroihin perustuvia työskentelyapurahoja visuaalisen alan taiteilijoille.

Kuvasto esittää, että hyvitystasoa korjataan ja järjestelmän uudistamista vauhditetaan siten, että Suomi siirtyy eurooppalaiseen laite- ja/tai palvelumaksumalliin, joka turvaa korvaustason pitkällä aikavälillä.

Miksi tämä on tärkeää?

Suomen hyvitysjärjestelmä ei huomioi visuaalisen aineiston laajaa kopiointia, vaikka hyvityksen tarkoitus on korvata tekijöille teoslaajasta riippumatta se, että kansalaiset saavat kopioida teoksia omaan käyttöönsä eri digilaitteilla. Suomessa esimerkiksi kuvataiteilijat saavat hyvitystä vain silloin, kun taideteokset ovat osana av-tallennetta.

Digitaalisuuden myötä kopioinnin tavat ovat moninaistuneet. Uudistus tarvitaan, jotta järjestelmä vastaa paremmin kopioinnissa nykyisin käytettävien laitteiden ja palveluiden kirjoa. Samalla hyvitys tulee ulottaa kuvataideteoksiin. Markkinaehtoinen hyvitysjärjestelmä toisi valtiolle säästöä, joka mahdollistaa kulttuurin tuen kasvattamisen valtion menoja lisäämättä.

Helsingissä lokakuun 14. päivänä 2026

Tommi Nilsson
Toiminnanjohtaja

